

Originalas paštu siunčiamas nebus

LR Seimo Švietimo ir mokslo komitetui
LR Švietimo ir mokslo ministerijai
Ugdymo plėtotės centrai

2019 m. sausio 14 d.,
Vilnius

Raštas

Dėl Ugdymo turinio atnaujinimo gairių

Nacionalinis Švietimo NVO tinklas (toliau - Tinklas), atstovaudamas 15 įvairiose švietimo srityse veikiančias nevyriausybinės organizacijas (NVO), teikia siūlymus Lietuvos Švietimo ir mokslo ministerijos 2018 m. lapkričio 5 d. viešai pristatytų Ugdymo turinio atnaujinimo gairių ir 2018 m. lapkričio 20 d. Bendrųjų programų turinio atnaujinimo gairių (toliau - Gairės) projektui.

Tinklas pritaria būtinybei atnaujinti Bendrojo ugdymo turinį ir teikia siūlymus, kurie grindžiami Tinklo 2017 m. parengta [„Pilietiškumo ugdymas formaliajame ir neformaliajame ugdyme. Galimybių studija“](#) (toliau - Pilietiškumo ugdymo studija) bei kitomis švietimo situacijos analizėmis.

Kaip rodo Pilietiškumo ugdymo studija, „nepaisant parengtos integruotos pilietiškumo ugdymo programos, integravimas vyksta neefektyviai, o socialinės valandos nekuria ugdymo procesui pridėtinės vertės“, taip pat ryškus pačių mokytojų įvardytas kompetencijų, ypač gebėjimo diskutuoti su mokiniais apie politiką bei padėti suprasti šalies viešąjį gyvenimą, trūkumas.

(I) Ugdymo rezultatams aprašyti siūlomos kompetencijos ir raštingumai bei Ugdymo rezultatų schemoje pateikiamos įvairios kompetencijos (Gebėjimas pasirūpinti savimi; Kūrybingumas; Kritinis mąstymas; Įsitraukimas ir socialinis atsakingumas; Bendradarbiavimas; Kalbinis raštingumas; Matematinis raštingumas; Sveikatos raštingumas; Skaitmeninis raštingumas; Finansinis raštingumas; Informacinis ir medijų raštingumas, Gamtamokslis/STEAM raštingumas). Šių kompetencijų turinys nedetalizuojamas, o atskirai tarp jų nėra minima Pilietiškumo kompetencija, todėl nuogaustaujame, kad šiam, Lietuvai ypač svarbiam aspektui, nebus skiriamas tinkamas dėmesys. Nepaisant esamų programų bei tam kasmet skiriamų lėšų, pilietiškumo ugdymas neduoda norimų rezultatų – Lietuvoje iki šiol pastebimas menkas pilietinis aktyvumas ir dešimtmetį iš esmės nekintantys rezultatai (remiantis Pilietinės galios indeksu). Nors bendras [2016 m. pilietinės galios indeksas](#) paaugo (nuo 33,4 – 2015 m. iki 37,0 – 2016 m.), tai gali būti [sietina](#) ir su plačiai 2016 m. rudenį socialiniuose tinkluose, interneto erdvėje, ypač tarp jaunimo, plitusių rinkimams skirtomis nevyriausybinių organizacijų, žiniasklaidos atstovų inicijuotomis rinkiminio aktyvumo,

domėjimosi politika skatinimo kampanijomis, debatais. 2017 ir 2018 m. pilietinės galios indeksas nebuvo atliekamas, todėl naujausių rezultatų apie pilietinės galios situaciją (ypač tais laikotarpiais, kai rinkimai nevyksta) nėra.

Palaikome gairių rengėjų nuostatą, kad „sėkmingos Lietuvos vizijos įgyvendinimui svarbu Bendrojo ugdymo sistemą orientuoti į kūrybiškumo, pilietiškumo ir lyderystės ugdymą“ ir todėl manome, kad taip pat svarbu **Pilietiškumo kompetenciją įtraukti į bendrųjų kompetencijų modelį**. Tai atlieptų ir Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijoje įvardintą švietimo misiją, ir [Europos Komisijos bendrųjų kompetencijų modelį](#).

(II) „[Kurk Lietuvai](#)“ programos projekto „ES klausimų integravimas į švietimo ir ugdymo programas“ metu atlikta vadovėlių ir mokyklinių ugdymo programų [analizė](#) atskleidė, kad ES klausimai mokykloje yra apžvelgiami epizodiškai, nėra horizontalaus integravimo pagal temas į įvairius dalykus, mokiniams pateikiama sausa faktinė informacija, pamokų metu nėra aptariamoms aktualijoms. Moksleivių ir mokytojų apklausų metu paaiškėjo, kad didelė dalis mokytojų mano neturintys pakankamai žinių mokyti apie ES, o moksleiviai išreiškė poreikį mokykloje gauti daugiau informacijos apie ES aktualijas ir galimybes. Su Europos Sąjunga susijusios temos mokomos istorijos, geografijos ir pilietiškumo ugdymo pamokose, tačiau vadovėliuose pateikiama tik sausa faktinė informacija, temos nėra siejamos su nacionaliniu kontekstu. Įvairesnis ir tikslingesnis šių temų integravimas į platesnį disciplinų spektrą sudarytų galimybę mokiniams geriau suprasti Europos Sąjungą bei savo, kaip ES piliečių, galimybes, teises ir pareigas.

EBPO, UNESCO, Europos Komisija ir kitos tarptautinės organizacijos pabrėžia globaliojo pilietiškumo kompetencijų plėtros švietimo sistemose svarbą. Švietimo siekis ugdyti pasaulio bendrijos, daugiakultūrės visuomenės narius, gebančius kurti ne tik Lietuvos, bet ir pasaulio ateitį yra įvardytas ir Lietuvos nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose: Valstybės pažangos strategijoje „Lietuva 2030“, Valstybės švietimo 2013-2022 metų strategijoje. Globaliojo pilietiškumo kompetencijos itin reikalingos tam, kad kiekvienas asmuo suprastų globalią žmonių, šalių ir kultūrų tarpusavio priklausomybę, gebėtų priimti ir pasinaudoti globalizacijos proceso teikiamomis galimybėmis ir tuo pačiu kovoti su jos keliamais iššūkiais, tokiais kaip skurdas, nelygybė, didėjanti įvairovė, klimato kaita ir kt., aktyviai veikti visuomenėje, vadovaujantis pagarbos įvairovei, žmogaus teisėms, aplinkai ir kitomis pamatinėmis vertybėmis. Be to, pasaulinėje Darnaus vystymosi tikslų 2030 darbotvarkėje globaliojo pilietiškumo ir darnaus vystymosi ugdymo integravimas švietimo sistemose įvardijamas kaip vienas iš švietimo kokybės rodiklių. Todėl svarbu, kad ugdymo turinys būtų pažangus, t.y. ne tik perteiktų šiandienos aktualijas, bet ir paruoštų mokinius ateities pokyčiams, atsižvelgiant ne tik į Lietuvos, bet ir Europos bei pasaulio raidos tendencijas. Tik tuo atveju, jei jauni žmonės aiškiai suvoks esą ne tik Lietuvos, bet ir Europos bei pasaulio piliečiai, bus užtikrintas jų gebėjimas prisitaikyti prie naujos socialinės ir kultūrinės aplinkos, tapti konkurencingais globalaus ir nuolat kintančio pasaulio darbo rinkos dalyviais.

Dėl aukščiau įvardytų priežasčių siūlome, **atnaujinant bendrojo ugdymo programas ir į jas plačiau integruoti švietimo apie Europos sąjungą bei globaliojo pilietiškumo aspektus**. Siejant Europos sąjungos klausimus su nacionaliniu kontekstu, būtina

programose aiškiai atspindėti Lietuvai svarbias aktualijas, tiek integruojant temas į kitas disciplinas, tiek pilietiškumo ugdymo pamokose. O keliant mokytojų kvalifikaciją, reikia užtikrinti jų kompetenciją dėstyti su Europos Sąjunga susijusias temas.

(III) Ugdymo turinį sudarančių sričių ir dalykų lentelėje siūloma pilietiškumo ugdymo pagrindų dalyką dėstyti tik 8 ir 9 klasėse. Tačiau Gairėse neargumentuojamas toks išdėstymas, tuo tarpu ekonomika ir verslumas numatyti dėstyti 8-11 klasėse. Atsižvelgiant į tai, kad būtent pilietiškumo ugdymas siekia ugdyti "aktyvų ir socialiai atsakingą" žmogų, o pilietiškai brandžią asmenybę galima išugdyti tik darant tai nuo mažumės, taip pat aukščiau išdėstyta pilietiškumo situaciją Lietuvoje, siūlome **išplėsti pilietiškumo ugdymo laikotarpį, apimant 8-11 klases, tam skiriant fiksuotą kiekį valandų, o žemesnėse klasėse pilietiškumą integruojant į kitus mokomuosius dalykus.**

(IV) Gairėse įvardijama opi bendrojo ugdymo turinio problema, būtent tai, kad jame „per mažai dėmesio skiriama praktinei veiklai ir mokymuisi kitose erdvėse“, o taip pat keliami pertvarkos uždaviniai „stiprinti tarpdalykinius ryšius ir teorijos bei praktikos sąsajas su realiu gyvenimu; atsisakyti neesminio ir nebeaktualaus turinio, sudarant sąlygas gilesniam išmokimui.“ Pritariame, jog ši problema egzistuoja ir atkreipiame dėmesį į tai, kad tai ypač aktualu pilietiškumo ugdyme - praktinis dalyvavimas ir patirtis yra svarbiausia šios kompetencijos ugdymui. Kaip pastebima Pilietiškumo ugdymo studijoje: „Savanoriškoje veikloje dalyvavusio jaunimo pilietinės galios indekso reikšmės yra daugiau nei dešimt balų didesnės nei jaunimo, kuris neturi savanoriavimo patirties.“ Atliekant studiją apklausti mokytojai teigė, „kad jiems dažnai trūksta kompetencijos diskutuoti su mokiniais apie politiką bei padėti suprasti jiems aktualius šalies ir pasaulio įvykius. Jei bendrojo ugdymo programos bus atnaujinamos nesprenžiant minimų problemų ir nesudarant sąlygų praktiniam ugdymui, kyla abejonių, kad pavyks pasiekti pertvarkos tikslus ir kokybinio ugdymo rezultatų pokyčio. Todėl pirmiausia pilietiškumo ugdymo disciplinai (taip pat kitoms socialinių mokslų disciplinoms tokioms, kaip ekonomika, teisė ir psichologija) rekomenduojama **gairėse numatyti sukurti praktinio ugdymosi modelį.**

Kaip siūloma Pilietiškumo ugdymo studijoje, daugiau dėmesio turi būti skirta praktiniam pilietiškumo ugdymui, į ugdymo planą įtraukiant neformalią pilietinę veiklą, kuri būtų privaloma siekiant gauti atestatą; atnaujinant pilietiškumo pamokų turinį, į ugdymą įtraukiant NVO, įvairių iniciatyvų atstovus, ir organizuojant praktinę veiklą. Įgyvendinant tokį modelį būtų galima remtis kultūros pasui naudojamu švietimo paslaugas teikiančių subjektų finansavimo būdo gerąja patirtimi.

(V) Gairėse taip pat numatyta įvesti kaupiamąjį balą, „kurį sudaro per ilgesnį laikotarpį (trimestrą, pusmetį, metus) sukauptų mokymosi pasiekimų įvertinimų vidurkis.“, teigiama, kad Kaupiamojo balo sandara baigiant vidurinio ugdymo programą bus apibrėžta Mokinių pasiekimų vertinimo koncepcijoje. **Gairėse turėtų būti patikslintas šio kaupiamojo vertinimo apibrėžimas, numatant į jį įtraukti neformaliu ir savaiminiu būdu įgytų kompetencijų pripažinimą.**

(VI) Gairėse minima „Asmeninio mokymosi programa 4K: aš kuriu, aš keičiu, aš kitiems, aš su kitais“ (toliau - Programa), kuri galėtų prisidėti prie praktinio pilietiškumo ir kitų bendrųjų kompetencijų ugdymo. Tačiau kelia abejonų numatytas itin mažas skiriamų valandų skaičius (ne mažiau kaip 10 val. per metus pradiniam ir ne mažiau kaip 40 val. per dvejus metus pagrindiniame ir viduriniame ugdyme). Siekiant spręsti aukščiau įvardytas praktinio ugdymo trūkumo ir kitas problemas, siūlome **pagrindinio ir vidurinio ugdymo programose per dvejus metus numatyti ne mažiau kaip 120 val.**

(VII) Nors, kaip teigiama Gairėse, įvairėja mokymosi formos, ugdytiniai naudojami neformaliojo švietimo galimybės, teikiamomis mokykloje ar už jos ribų, tačiau nenumatomas Neformaliojo švietimo ir Bendrojo ugdymo papildomumas, padedantis ugdyti numatytas kompetencijas. Kaip rodo Lietuvos vaikų ir jaunimo centro atliktas tyrimas „Neformaliojo švietimo patirčių įtaka asmens gerovei“) ir Tinklo [analizė](#), Neformaliojo vaikų švietimo krepšelis iki šiol daugiausia yra skiriamas saviraiškos, o ne bendrosioms kompetencijoms ugdyti, todėl **atnaujinant bendrojo ugdymo turinį svarbu taip pat tobulinti ir neformaliojo vaikų švietimo posistemę, didinant jo įvairovę ir gerinant kokybę.**

(VIII) Siekiant Gairėse užsibrėžtų tikslų, būtina numatyti ir iš anksto suplanuoti Bendrojo ugdymo programų, įgyvendinimo mechanizmus ir priemones. Įgyvendinant atnaujintas bendrojo ugdymo programas (įskaitant ir pilietiškumo programą), **svarbu tinkamai parengti mokytojus ir naujas metodines priemones, kurios atitiktų visuomenės lūkesčius ir poreikius.** Kaip rodo patirtis, nepaisant išsamių ir iš esmės gerai parengtų ankstesnių pilietiškumo ugdymo programų, tikslingai neinvestuojant išteklių jų įgyvendinimas neduoda norimų rezultatų.

Geros mokyklos koncepcijoje akcentuojama, kad „Ugdymasis (mokymasis) pagrįstas dialogu (mokinių su mokiniais, mokinių ir mokytojų, mokinių ir už mokyklos erdvių esančių mokymosi partnerių) ir jo metu gaunama informacija, gimstančiomis idėjomis, sukuriamomis prasmėmis. Jis persikelia už mokyklos, virsdamas gyvenimo būdu – tęsiasi namuose, draugų būryje, neformalaus švietimo įstaigose, taip pat dalyvaujant socialiniuose tinkluose ir naudojant kitas šiuolaikinių technologijų teikiamas galimybes.“ Siekiant, kad atnaujinamas ugdymo turinys atitiktų visų ugdymo proceso dalyvių poreikius į jo atnaujinimą būtina įtraukti visas suinteresuotas šalis - ne tik Švietimo ir mokslo ministerijos, pavaldžių institucijų, aukštųjų mokyklų atstovus, mokyklų vadovus, mokytojus, bet ir mokinių atstovus, tėvus ir pilietinės visuomenės organizacijas, tam, kad atnaujinus ugdymo turinį, pastarieji galėtų visavertiškai įsitraukti į ugdymosi procesą. Todėl **prašome į tolesnį Gairių projekto svarstymą įtraukti Tinklo ir kitų švietimo nevyriausybinių organizacijų atstovus.**

Tinklo koordinatore

Judita Akromienė

Nacionalinis švietimo NVO tinklas susibūrė siekiant efektyvesnės ir kokybiškesnės švietimo politikos Lietuvoje bei glaudesnio nepriklausomų švietimo veikėjų ir institucijų bendradarbiavimo ją įgyvendinant. Šiuo metu asociacija vienija 15 švietimo srityje veikiančių organizacijų: [Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija](#), [Nacionalinė trečiojo amžiaus universitetų \(TAU\) asociacija](#), Viešoji įstaiga [Europos namai](#), viešoji įstaiga Pilietinių iniciatyvų centras, viešoji įstaiga [Pilietinės visuomenės institutas](#), [LCC tarptautinis universitetas](#), [Socialinių mokslų kolegija](#), asociacija [Žinių ekonomikos forumas](#), [vaikų darželis „Nendré“](#), visuomeninė organizacija [Baltosios pirštinės](#), viešoji įstaiga [Pasaulio piliečių akademija](#), asociacija [Lietuvos moksleivių sąjunga](#), viešoji įstaiga [Demokratinė mokykla](#), Viešoji įstaiga [Lauko darželis](#). Tinklo veiklą koordinuoja viešoji įstaiga [Europos namai](#).